

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunnan kokous 5.6.2024

Teemakokous: Mitä on ihmiskauppa ja miten siihen puututaan?

PÖYTÄKIRJA

1 Kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus

Kuntalain 58.2 §:n mukaan muu toimielin kuin valtuusto on päätösvaltainen, kun enemmän kuin puolet jäsenistä on läsnä.

Esitys: Todetaan kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

Päätös: Todettiin kokous lailliseksi ja päätösvaltaiseksi.

2 Työjärjestyksen hyväksyminen

Monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta 5.6.2024

Esitys: Hyväksytään esityslista kokouksen työjärjestykseksi.

Päätös: Hyväksyttiin esityslista kokouksen työjärjestykseksi.

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Edellisen kokouksen 13.3. pöytäkirja on ollut neuvottelukunnalla tarkastettavana.

Esitys: Hyväksytään pöytäkirja.

Päätös: Hyväksyttiin pöytäkirja.

4 Ihmiskauppa ilmiönä ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän palvelut Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella

Ihmiskauppa on monimuotoinen ja laajeneva ilmiö Suomessa, jota ei vielä tunnisteta kovin hyvin. Hankevastaava Marjukka Nyström ja asiantuntija Larissa Söderling kertovat ihmiskaupasta ilmiönä ja Vantaan ja Keravan hyvinvointialueella käynnistyneestä Aktiivinen toimijuus - ihmiskaupan uhrien osakokonaisuus -hankkeesta, jolla uhreja pyritään auttamaan.

Esitys: Kuullaan esitys, keskustellaan yhdessä ja merkitään tiedoksi.

Käsittely: Nyström ja Söderling avasivat ihmiskauppaa ilmiönä, sen määriä ja muotoja sekä lainsäädäntöä, jossa määritellään palvelut ja toimijoiden välinen työnjako. Työnjaollisesti Suomessa on kaksi virallista toimijaa. Ihmiskaupan auttamisjärjestelmä vastaa virallisesta tunnistamisesta ja uhreista, joilla ei ole kotikuntaa, ja hyvinvointialue niiden uhrien auttamisesta, joilla on kotikunta. Vaken *Vakauttava palvelutarpeen arviointi ihmiskaupan uhreille* -hankkeen tavoitteena on parantaa ihmiskaupan uhrien tunnistamista ja työntekijöiden osaamista uhrien auttamisessa. Viime vuonna Suomessa oli 1287 tunnistettua uhria, joista 60 % naisia. Noin puolet oli pakkotyön uhreja, puolet jakautui seksuaalisen hyväksikäytön ja pakkoavioliittojen välille. Muotoja voivat olla myös esim. pakottaminen kerjäämään tai prostituutioon, identiteettivarkaudet ja laitton elinkauppa. Vakessa uhrien määrä oli 140, joista Kotoutumista tukevissa palveluissa 116. Tilastot kertovat vain virallisesti tunnistetuista uhreista eivätkä kata kaikkea ihmiskauppaa. Määrät ovat jatkuvassa nousussa.

Nyström ja Söderling totesivat, että ihmiskauppa on vakava ihmisoikeusrikos, josta säädetään rikoslaisissa. Se on hienovaraista piilorikollisuutta, joka etenee asteittain ja uhrin haavoittuvuutta tai tietämättömyyttä hyväksi käyttäen. Tunnistetulla uhrilla on oikeus tiettyihin palveluihin. Hankkeessa tuotetaan työntekijöille käsikirja sekä

traumainformoitu toimintamalli palvelutarpeen arvioimiseksi, rakennetaan tarpeelliset verkostot ja kerätään yhteen hyvät käytännöt.

Keskustelussa kiinnitettiin huomiota uhrien tunnistamisen vaikeuksiin ja yhteistyön tarpeeseen esim. Vantaan järjestöjen kanssa, avun hakemisen korkeaan kynnykseen, toiminnan mahdollistamiseen omilla kulutusvalinnoilla (esim. 5 euron pizzat) sekä AVIn ja ammattiliittojen toimintamahdollisuuksiin.

Päätös: Kuultiin esitys, keskusteltiin yhdessä ja merkittiin tiedoksi.

5 Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja ajankohtaisia asioita työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnassa

Etelä-Suomen aluehallintoviraston tarkastaja Henri Marjomaa työsuojelun ulkomaalaisvalvonnan tiimistä kertoo työsuojelun tehtävistä ja erityisesti ulkomaalaista työvoimaa koskettavista ajankohtaisista ilmiöistä.

Esitys: Kuullaan esitys, keskustellaan yhdessä ja merkitään tiedoksi.

Käsittely: Aluehallintovirastossa toimivan työsuojelun vastuualueeseen kuuluu neuvonta ja ohjaus, työtapaturmien, ammattitautien ja työperäisten sairauksien syiden selvittäminen ja ehkäisy, tuotevalvonta ja työrikosten selvittäminen. Valvonnalle on määrällinen tavoite vuodessa. Viime vuoden tavoite oli 22 500, ja se ylitettiin kokonaismäärällä 24 500. Aikaa per tarkastus ei siis ole paljon. Tämän hetken ilmiö on pirstaloituva työelämä. Marjomaa kertoi, että noin 6400 tarkastusta suunnattiin viime vuonna työsuhteisiin, ulkomaalaisen työvoiman käyttöön, vuokratyöhön ja tilaajavastuulain noudattamiseen. Marjomaan mukaan ulkomaalaisvalvonnan osalta tarkastuksia haittaavat puutteelliset tiedot, tahattomat tai tahalliset. Eniten ongelmia on työvuoroluetteloissa ja työaikakirjanpidossa ja palkkauksessa. Valvonta kohdistuu usein asiakirjoihin tai suoraan työpaikkoihin, mutta se on vaikeaa ja melko tehotonta monesta syystä muun muassa sen vuoksi, että työntekijöistä ei ole tietoa eikä heitä voida haastatella. Tärkeä asia on työnteko-oikeuden selvittäminen. Selvissäkin rikkomustapauksissa uhkasakon antaminen on pitkä prosessi. Puutteisiin ja rikkeisiin voidaan puuttua esim. kehotuksilla ja ohjeilla ja jälkikätestarkastuksilla. Työsyrintää ilmenee, mutta sen toteennäyttäminen voi olla hankalaa. Viime vuonna työsuojeluviranomainen teki poliisille alle 300 ilmoitusta. Valvonnalla ja tarkastuksilla onnistuttiin kuitenkin vähentämään työelämän ristiriitatilanteita. Tärkeä keino on ulkomaalaisten työntekijöiden ohjeistaminen reilusta työelämästä. Työntekijöitä haastatellaan ja heille tiedotetaan oikeuksista ja velvollisuuksista. Tietoa on saatavissa 20 kielellä, ja tulkkeja käytetään, koska on paljon suomea ja englantia osaamattomia. Ennaltaehkäisevä työ on keskeistä työperäisen hyväksikäytön estämisessä.

Keskustelussa käsiteltiin mm. lainsäädännöllisiä hidasteita rikkomuksista sakottamiselle, lainsäädännön muutostarpeita viranomaisten tiedonvaihdon parantamiseksi, uhrien sukupuolijakaumaa (tilastoja ei ole), yhteydenoton korkeaa kynnystä työsuojeluviranomaiseen (pelko työluvan menettämisestä), kuntien ja isojen yritysten valvontaa sekä menettelytapoja syrjäntäpäilyissä.

Päätös: Kuultiin esitys, keskusteltiin yhdessä ja merkittiin tiedoksi.

6 Rikosuhripäivystyksen työ ihmiskaupan uhrien auttamiseksi

Rikosuhripäivystys eli RIKU tekee työtä ihmiskaupan uhrien parissa. Erityisasiantuntija Katarina Iskala-Blomster ja toiminnanohjaaja Noora Vuorelainen kertovat, miten ihmiskauppa ilmiönä näyttäytyy Rikussa ja Rikun roolista ihmiskaupan uhrien auttamisessa.

Esitys: Kuullaan esitys, keskustellaan yhdessä ja merkitään tiedoksi.

Käsittely: Katarina Iskala-Blomster oli estynyt, joten Noora Vuorelainen kertoi Rikosuhripäivystyksestä yleisesti ja syvensi jo edellisiä teemoja erityisesti järjestötoimijan näkökulmasta. RIKU ei ole viranomainen, mutta se on valtakunnallinen erityistukipalvelu, joka saa rahoitusta STEA:lta ja oikeusministeriöstä. Viime vuonna järjestön palveluissa oli 1386 asiakasta, jotka olivat kaikki joutuneet Suomessa ihmiskaupan tai lähirikoksen uhriksi. Heistä noin 40 % oli naisia ja 60 % miehiä, ja hyväksikäytön yleisin muoto oli työperäinen hyväksikäyttö, eli 80 %. Työvoiman hyväksikäytössä näkyvät mm. kynnyksraha, ylipitkät työpäivät, sairaslomien tai muiden lomien puuttuminen, epäinhimilliset ja asuinolot. Yleisimmät kansalaisuudet v. 2023 olivat Ukraina, Thaimaa, Irak, Suomi,

Vietnam, Filippiinit ja Marokko. Asiakkaista 10 % on Suomen kansalaisia. Asiakkaita tulee eniten oman yhteydenoton kautta, ja tieto leviää suusta suuhun. Asiakas myös saattaa jo olla rikosprosessissa esim. raiskauksesta, mutta siihen liittyvää ihmiskauppaa pakkoavioliiton muodossa ei ole tunnistettu. Pakkoavioliittoihin liittyvä erityispiirre on, että liitto on alkanut suostumuksellisesti, mutta uhri ei pääse pois. Jopa kolmasosa asiakkaista on avioitunut alaikäisenä.

RIKUn palveluihin kuuluu varjotunnistaminen, tarvekartoitus, tuki irtautumisessa ja palveluohjauksessa. Palvelut eivät ole sidoksissa rikosprosessiin. Toimiminen järjestönä mahdollistaa rinnalla kulkemisen ja vapaaehtoisen tukihenkilötoiminnan. Keskiössä on moniammatillinen yhteistyö laajan verkoston kanssa. Vuorelainen totesi, että ihmiskauppa on piilorikollisuutta, mutta uhrit ovat harvoin piilossa. Tärkeää on, että eri toimijat tietävät ketä konsultoida. Uhreille keskeistä on asiointi nimettömästi ja luottamuksella.

Keskustelussa pohdittiin sukupuolten välisiä eroja uhrien profiilissa, työperäisessä hyväksikäytössä eniten esiintyviä taustamaita ja yritystyyppejä, yhteydenottokanavia, huoltajuuteen ja avioeroihin liittyviä kiistoja sekä näytön saamisen tärkeyttä hyväksikäyttötapauksissa.

Päätös: Kuultiin esitys, keskusteltiin yhdessä ja merkittiin tiedoksi.

7. Kaupungin toimialojen ja poliisin ajankohtaiset asiat

Toimialojen ja poliisin edustajat kertovat lyhyesti monikulttuurisuusasiain neuvottelukuntaa mahdollisesti kiinnostavista ajankohtaisista asioista.

Kaupunkistrategian ja johdon toimiala / Kasvupalvelut

Kasvatuksen ja oppimisen toimiala

Keväällä toimialalla nousivat erityisesti turvallisuusasiat ja Yhteinen koulu -hanke.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala

Kaupunkiympäristön toimiala

Itä-Uudenmaan poliisi

Kaisa Holappa kertoi, että tällä hetkellä poliisi panostaa toimintaa Kivistöön, jossa on paljon tehtäväämääriä ja kotikeikkoja nuorisoon liittyen. Ongelmia on kaiken taustaisilla nuorilla.

Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta

Puheenjohtaja Veikko Väisänen lähettää tiivistelmän pöytäkirjan liitteeksi (extranettiin). Sovittiin, että pidetään yhteinen kokous joulukuussa.

8. Tiedoksi merkittävät asiat

- Somali Cupin semifinaali ja finaali pelataan Myyrmäen stadionilla 27.–28.7. Tulossa oheistapahtumaa perheille yms.
- Korson kyläneuvosto järjestää vaikuttamistaidon kurssin ensi syksynä vaaleista, päätöksenteosta ja kuntademokratiasta. Mukaan toivotaan jo kurssin suunnitteluvaiheessa maahanmuuttajataustaisia. Kiinnostuneet neuvottelukunnan jäsenet voivat olla yhteydessä Ari Tammeen.

9. Kokouksen päättäminen

Neuvottelukunta piti lopuksi hiljaisen hetken Viertolan kouluampumien uhreille. Puheenjohtaja Ellen Pessi päätti kokouksen klo 19.44 ja toivotti kaikille hyvää kesää. Seuraava kokous pidetään kesätauon jälkeen **keskiviikkona 28.8.2024 klo 17** kaupungintalolla kaupunginhallituksen huoneessa.